

הרב צבי שמשוני

משיכה ברשות הרבים

פסק הרמב"ם

פסק הרמב"ם בהלכות מכירה פ"ד ה"ד: "דבר הנקנה במשיכה אם היה ברשות הרבים. ומשכו הלוקח לרשותו או לסימטא כיון שהוציא מקצת החפץ מרשות הרבים קנה".

והשיגו הראב"ד¹: "א"א נראה לי שאין זה הדין בחפץ דהא קי"ל בספינה כשמואל דאמר עד שימשוך את כולה. אבל בבהמה ודאי סגי לה ביד ורגל כת"ק".

וכונת ההשגה לנאמר בגמרא בבא בתרא דף ע"ה ע"ב: "איתמר ספינה רב אמר כיון שמשך כל שהוא קנה, ושמואל אמר לא קנה עד שימשוך את כולה. לימא כתנאי... כיצד במשיכה... כיון שעקרה יד ורגל קנאה, רבי אחי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך מלא קומתה". ותירצה הגמרא אליבא דרב שאינו להלכה, ואליבא דשמואל: "ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו כתנא קמא עד כאן לא קאמר תנא קמא אלא בבעלי חיים, דכיון דמיעקרא יד ורגל, אידך למיעקר קיימא. אבל ספינה אי משיך לה כולה - אין, אי לא - לא". ובהמשך הסוגיא מובאת ברייתא: "ספינה נקנית במסירה דברי רבי, וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה". ובברייתא אחרת מובא בשם רבי שספינה נקנית במשיכה. ולתרץ סתירה זו אומרת הגמרא: "לא קשיא כאן ברשות הרבים (ברייתא של מסירה), כאן בסימטא (משיכה)". ושואלת על כך הגמרא: "במאי אוקימתא להא בתרייתא ברשות הרבים, אימא סיפא וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה, ואי ברשות הרבים ממאן אוגיר? ותו משיכה ברשות הרבים מי קניא?... מאי עד שימשכנה נמי דקאמר... הכי קאמר עד שימשכנה מרשות הרבים לסימטא".

מסוגיא זו אנו למדים שתי הלכות בקנין משיכה.
א. יש שיעור מנימלי למשיכה: בספינה - משיכת כולה, ובבהמה די שתעקור יד ורגל.

ב. משיכה יכולה להתבצע ברשות הרבים ובלבד שתתים בסימטא. אבל הרמב"ם בהעתיקו את ההלכה שהמשיכה יכולה להתבצע גם מרשות הרבים לסימטא, מוסיף פרט אחד שאינו כתוב במפורש בגמרא, והוא שהחפץ אינו צריך להיות כולו בסימטא! הבין הראב"ד שהלכה זו הסיק הרמב"ם מחיבור שתי המסקנות הנזכרות. אפשר למשוך מרשות הרבים לסימטא, וכמו כן מספיקה משיכת יד ורגל ומכאן שאין צורך להכניס את כל החפץ לסימטא אלא די במקצתו. ומכח הבנה זו השיג שזה דוקא בבהמה אבל בספינה עד שימשוך את כולה.

אם לפרש דברי רבינו נתכון הראב"ד הרי זה פירוש דחוק ולהעמיס אוקמינתא בהלכה זו שרק בבהמה עסקינן קשה מאוד. ואף לפרש את דבריו: "כיון שהוציא מקצת החפץ" כמורה על עקירת יד ורגל קשה מאוד. אם לחלוק בא הראב"ד הרי ברור שהרמב"ם גם כן מודה לאותן

¹ בדפוסים על הלכה ג' אבל בכה"י הדבור המתחיל: " כיון שהוציא...".

הלכות שהזכיר בספינה ובבהמה וכבר פסקם בפרק ב' ה"ו ובפרק ג' ה"ג. ועל כן נראה שכל תפיסתו של הראב"ד ברמב"ם זה מוטעית לכאורה.

שתי ההלכות אשר ניתן ללמוד מסוגיא דספינה נחלקות לשני ענינים שונים. ההלכה האחת עוסקת בשעור המשיכה הנדרש כדי שנאמר שפעולת המשיכה נתבצעה. ובזה מצינו הבדל בין בהמה אשר תנועתה היא בהליכה, לבין חפץ שתנועתו בגרירה². ההלכה השניה עוסקת בענין אחר לגמרי והוא הרשויות בהן ניתן לקנות. בכל רשות ניתן לקנות דוקא בקנינים מסוימים. משיכה קונה רק בסימטא או ברשות של שניהם. ובענין זה נתחדש שאף ברשות הרבים ניתן לקנות במשיכה ונתנאי שהמשיכה תהיה לעבר סימטא ושם תסתיים.

על כך עמד המגיד משנה שכתב: "ובודאי אף דעת רבינו כן כשמואל כמו שנתבאר למעלה פרק ג' ("... אינו קונה הספינה עד שימשכנה כולה ויוציאנה מכל המקום שהיתה בו.") אלא שהוא סובר דהני מילי כשהדבר הוא ברשות שהמשיכה קונה ואין חילוק בין ספינה לשאר חפצים. אבל הכא טעמא אחרינא הוא שזה כבר משכה כולה אלא שהיתה ברשות שאין המשיכה מועילה בו כיון שהכניס מקצתה ברשות שהמשיכה קונה בו די בכך. וזהו שאמרו בסוגיא דספינה משיכה ברשות הרבים מי מהניא וכו' ופרכינן מאי עד שימשכנה מרשות הרבים לסימטא. ודומה לסוגיא זו גבי פירות³ עכ"ל. כלומר ההלכה שמשיכה אינה קונה ברשות הרבים אינה אומרת שפעולת המשיכה אשר מתבצעת ברשות הרבים אין לה משמעות. כל שנאמר הוא שהחפץ צריך להיות בסמטא בסופה של המשיכה. ולכן אע"פ שכבר היתה משיכה מלאה צריך גם שמקצת החפץ יונח בסימטא.

אמנם אין בדברי הרב המגיד כדי להבהיר לנו מנין שאב הרמב"ם פרט זה שמספיק שרק מקצת החפץ יכנס לסימטא. ובכך הרגיש ולכן הוסיף: "וסובר רבינו דבמקצתה סגי אפילו לשמואל וצ"ע." כלומר לזה אין מקור בגמרא שם אבל כך סובר רבינו. ועוד כתב: "אח"כ מצאתי לרמב"ן ז"ל בכתובות פרק אלו נערות שכתב כדברי רבינו ממש בסוגיא דהיה מגרר ויוצא ודקדק כן מאותה סוגיא ומסוגיא דעד שימשכנה שכתבתי."

כוונת המגיד משנה לסוגיא בכתובות לא ע"א: "הגונב כיס בשבת חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור סקילה. היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד". ושם בעמוד ב': "ודאפקיה להיכא? אי דאפקיה לרשות הרבים איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא. אי דאפקיה לרשות היחיד איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא. לא צריכא דאפקיה לצידי רשות הרבים".

ובשטמ"ק על אתר כתב: "וכתב הרמב"ם ז"ל ומדאוקימנא דאפקיה לרשות הרבים ובמשיכה קני שמעינן דכל שהוא מונח ברשות מוכר או

² אמנם יש להסתפק בדעת הרמב"ם בענין זה וקצת משמע מלשון ההלכה פ"ג ה"ג שזה דוקא בספינה כשהקפיד המוכר שיקנה דוקא במשיכה. ובגמ' בשמואל אין להסתפק כלל אלא שמא פסק כך כיון שספינה נקנית במסירה.

³ על פסקה זו עיין לקמן.

ברשות הרבים משעה שימשכנו מאותו רשות לסימטא קנה ואין צריך למשוך אותו בסימטא כלל. דאי אמרת לא קנה עד שימשוך בסימטא אין איסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד שהרי משעה שהוציאו לצידי רשות הרבים נגמרה מלאכת שבת ואיסור גניבה לא בא לו עד שימשוך אותו במילואו בסימטא. וכן משמע מדאמרין בבתרא עד שימשכנו מרשות הרבים לסימטא. כוונת השטמ"ק כנראה לרמב"ן וטעות סופר יש כאן. ואכן בחידושים המיוחסים לרשב"א על כתובות והם לרמב"ן⁴. מובאים הדברים הנ"ל בלשון כמעט זהה תחת הכותרת: "וכ"כ הרב יוסף הלוי בפירושו לב"ב שלו". ונמצאו הדברים חוזרים לבית מדרשו של הרי"ף וליסודות תורתו של רבינו.

מקור זה מסוגיא של כ"ס אינו כל כך פשוט. חידוש זה של הגמרא שאפשר למשוך מרשות הרבים לסימטא אפשר להבין בשלוש הבנות שונות:
א. פעולת משיכה יכולה להתחיל ברשות הרבים אבל צריכה להמשיך בסימטא כדי השיעור המינימלי הנדרש, ואין בכך שהתחלה היתה ברשות הרבים כדי לגרוע.

ב. פעולת המשיכה יכולה להתחיל ברשות הרבים ולהסתיים בסימטא ללא שיהא צורך למשוך גם בסימטא.

ג. פעולת משיכה יכולה להתבצע ברשות הרבים ובלבד שהחפץ יונח לבסוף גם בסימטא ואפילו יהא זה מקצת מהחפץ.

וכשנעייין נמצא ששיטת הרי"י מיגאש על הסוגיא בב"ב היא שאין צורך למשוך בסימטא כפי ההבנה הראשונה אלא אפשר למשוך ברשות הרבים ולהניח בסימטא כהבנה השניה אבל אין כאן הוכחה לפסק הרמב"ם שהוא כהבנה השלישית, שאפילו מקצת החפץ הגיע לסימטא קנה.

עיון נוסף בסוגיא זו מראה שלא רק שאין כאן הוכחה הכרחית לרמב"ם אלא כלל אי אפשר ליישב סוגיא זו עם פסק ההלכה של הרמב"ם. בשבת דף צא ע"ב בסוגיא דאגד כלי איתא: "מתב רב ביבי בר אביי הגונב כ"ס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהרי איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד. ואי סלקא דעתך אגד כלי שמיה אגד קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת. אי דאפקיה דרך פיו הכי נמי, הכא במאי עסקינן דאפקיה דרך שוליו". ומפרש רש"י: "קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת - דכיון שהוציאו מקצתו קנה כל המעות שמבחוץ שיכול להוציאו דרך פיו. ולענין שבת מפטר דאגידי גבי רשות היחיד על ידי הכלי; דרך שוליו - וכיון דלא מצי למשקל לא קני בהגבתו". וכן בפ"י רבנו חננאל שם ושאר ראשונים.

מסוגיא זו אנו למדים שכדי שאיסור גניבה ואיסור שבת יבואו כאחד צריך הכיס להקנות רק כשמתחייב מדיני הוצאה, וזה אינו אלא כשכל הכיס נמצא כבר ברשות השניה.⁵ [הדיון בגמרא הוא על כך שלגבי המעות קיים הבדל בגלל אגד כלי]. לפי דברי הרמב"ם תמיד יקדם איסור הגניבה לאיסור שבת כיון שבשעה שיצא מקצת החפץ לרשות הרבים עדיין לא בא איסור שבת ואילו הגניבה כבר קנויה לגזלן. ואם

⁴ ראה מבוא לחי' הרשב"א על כתובות הוצאת צפונות של קדמונים בעריכת הרב משה הרשלר.

⁵ וכך פסק הרמב"ם שבת פ"ב ה"א.

כך לא רק שאין כאן מקור לרמב"ם, קושיא יש כאן על שטנו ותימוה על הרב המגיד שהביא זאת כמקור.

ובשער המלך על הלכות גניבה⁶ האריך בקושיות הללו והסיק שהרמב"ם למד בסוגיא זו כהראב"ד, ותפיסתו היא שאין צריך בסימטא משיכה בפני עצמה ומספיקה המשיכה שהתחילה ברשות הרבים שהוי אם החפץ היה כולו ברשות הרבים ועבר כולו לסימטא ממילא נתבצעה כאן משיכת כולו. וזה כהבנה השניה שהצבנו לעיל.

אבל דומה שהעובדה שדברים אלו נאמרו ע"י הר"י מיגאש זורשת מאתנו לנסות ולתאם בינם ובין הרמב"ם ולא להעמידם במחלוקת. [ומסתבר שבעל שער המלך לא ראה כותרת זו].

והנה לכאורה את הקושיא מהסוגיא של אגד כלי אפשר לתרץ לאור שטת הרמב"ם שקנין גנב להתחייב באונסין אינו כקנין במקח וממכר וכתירוצו של רבינא בכתובות דף לא ע"ב שגם אם הוציא את הכיס לרשות הרבים קנה. כך כתב הגר"א חו"מ בסימן שנ"א סק"א שזו שטת הרמב"ם ושפסק כתירוץ ר"י בתוס' שם ד"ה וברשות הרבים⁷. אם אין הכרח להשוות בין הקנינים הרי אפשר לומר שגם בנידון דידן יש הבדל בין קנין גנב שצריך שיצא החפץ כולו מרשות בעלים לבין קנין מקח וממכר שמספיק מקצת החפץ. ואף על פי שבדרך כלל קנין גנב קל יותר שהגנב מתחייב ללא כל גדרי קנין הרגילים. ואלו כאן יוצא שהקנין חמור יותר שבאותו אופן בקנין רגיל קנה ואלו הגנב לא קנה. אלא שיש להסביר את ההבדל הזה מצד הגדר של הוצאה מרשות הבעלים ולכאורה יש לכך הסבר בדברי הר"י מיג"ש בבבא בתרא דף פו ע"א⁸ על סוגיא של כיס: "היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת ואיסור גניבה באין כאחת. פיךש כיון דקיי"ל דמשיכה ברשות בעלים אינה קונה כדתניא ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה או שיוציאנה מרשותו. נמצא זה שגרר הכיס שלא קנאו בגרירתו כשהיה ברשות בעלים אלא עד שהוציאו לחוץ. ומשעה שהוציא לחוץ קנאו בגרירתו דשויא לה משיכה חוץ מרשות הבעלים ולפיכך פטור מלישלם שהרי בשעה שנתחייב באיסור גניבה שהוא שעת הוצאתו לכיס מרשות בעלים באותה שעה עצמה נתחייב באיסור שבת. ונמצא איסור שבת ואיסור גניבה באין כאחת. אלמא בשעה שיצא הכיס מרשות בעלים קנאו הגנב בגרירתו".

הנה שמענו מדבריו שהוצאת הכיס מרשות הבעלים היא בעצם עושה את המשיכה ולא פעולת ההנעה של החפץ כמו בקנין משיכה. ואם כך ממילא מה שקובע אינו התנועה של הכיס אלא יציאתו כולו מרשות הבעלים. כל עוד לא יצא החפץ אין כאן משיכה מרשות בעלים. ומשיצא אין צורך למשוך יותר כיון שיציאתו היא משיכתו.

אלא שמדברי הר"י מיג"ש אשר מצוטטים ברמב"ן (והם החידושים המיוחדים לרשב"א) לכתובות עולה בבירור שגם אצל הגנב יש צורך

⁶ פ"ג ה"ב ד"ה עוד.

⁷ אמנם עיין תוס' שם וראה פהמ"ש וכבר האריכו המפרשים בענין שיטת הרמב"ם שם.

⁸ מהד' הרב שפירא תשל"ט.

בפעולת משיכה ורק מוכח מן הסוגיא שאין צורך להמשיך את הפעולה בסימטא. ואי אפשר להעמיס בכוונתו שם שאין צורך במשיכה בסימטא כלל כיון שזה קנין גנב המתבצע על ידי הוצאה מרשות בעלים וכפי שפירשנו, כי הרי קישר זאת במפורש גם לקנין במקח וממכר: "וכן משמע מדאמרינן בבתרא עד שימשכנו מרשות הרבים לסימטא".

ויותר בבירור: "כל שהוא מונח ברשות מוכב או ברשות הרבים". ברור מלשונו שאין כוונתו כפי שנסנינו לומר, אלא שמשיכה רגילה אשר נדרשת בין בקנין בין בגנב אין צורך להמשיכה בסימטא ודי שימשוך עד לסימטא. ובאמת דברי ר"י מיג"ש אלו מוסבים על התירוץ הראשון בגמרא: "לא צריכא דאפקיה לצידי רשות הרבים". והוא המאן דאמר שבקנין גמור עסקינן. לפי תירוץ זה בגמרא שם יש שויון בין קנין הגנב וקנין במקח וממכר, ולכן אפשר ללמוד משם אודות קנין משיכה, אבל אי אפשר ללמוד משם את פסקו של הרמב"ם. ולא עוד אלא שאם צודק הרמב"ם שוב קשה שאיסור גניבה קודם לאיסור שבת.

ונראה שצריך לומר על פי מה שהקדמנו שישנן כאן שלוש הבנות אפשריות. אכן מן הסוגיא של כיס למדנו שאין צורך למשיכה בסימטא אבל צריך שהחפץ יגיע כולו לסימטא. ואילו מן המקור הנוסף שהזכיר הר"י מיג"ש בבבא בתרא אפשר לדייק אף יותר וכפי ההבנה השלישית שאפילו הגיע רק מקצת החפץ לסימטא - קנה. בדעת הר"י מיג"ש אי אפשר להוכיח שנתכוון לכך, אבל הרמב"ם למד ממקור נוסף זה את ההלכה שלנו וכפי שנראה להלן. אמנם גם הרמב"ם יודה שאצל הגנב אפילו לתירוץ הראשון בגמרא (דאפקיה לצידי רשות הרבים) אין החפץ נקנה אלא כשיצא כולו כיון שכל עוד שנמצא חלקו ברשות בעלים עדיין אין כאן הוצאה מרשות הבעלים וזה ודאי מעכב אצל גנב. מה שאין כן כשיש מוכר שברצונו למכור ורק צריך לבצע את הפעולה של קנין.⁹

לסיכום: מסוגיא דכיס אין מקור מטפיק לרמב"ם, אך גם לא קשה עליו משם.

מקורו של הרמב"ם

דומה שהרמב"ם עצמו גילה את מקורו להלכה זו בפירושו למשנה. שנינו במשנה: "המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה. מדד ולא משך לא קנה. אם היה פקח שוכר את מקומן...". (בבא בתרא ה, ז) ופירש רבינו בפהמ"ש: "ופירות אלו שדברה בהן המשנה כאן הן ברשות הרבים ולפיכך אם מדד ולא משך לא קנה ואפילו היה אותו הדבר בכליו של לוקח... ואם מדד המוכר ללוקח בסימטא קנה. ואמרו משך כלומר מרשות הרבים לרשותו או לסימטא, לפי שאין המשיכה מועילה ברשות הרבים. ודע שאם אפילו משך מקצת החפץ והוציאו מרשות הרבים קנה...".

ופירושו זה נובע מן הגמרא ב"ב דף פד ע"ב: "א"ר אסי א"ר יוחנן מדד והניח על גבי סימטא קנה. א"ל ר' זירא לרבי אסי שמא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו. א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא. מדד לתוך קופתו מימרא בעי?" והקשתה הגמ' על דברי

⁹ ואע"פ שבקנין הגבהה קונה הגנב אפילו ברשות הבעלים זה מפני שבסופו של הקנין החפץ בידי הגנב מה שאין כן כאן שבסוף המשיכה החפץ עדיין מונח ברשות בעלים.

רבי אסי ממשנתנו: "תא שמע מדד ולא משך לא קנה מאי לאו בסימטא, לא ברשות הרבים. אי הכי אימא רישא משך ולא מדד קנה משיכה ברשות הרבים מי קניא... מאי משך נמי דקתני מרה"ר לסימטא". כלומר כדי שלא תהיה סתירה ממשנתנו לדברי רב אסי שנדידה קונה, העמידה הגמרא את המשנה ברשות הרבים. מאחר שכך קשה על משיכה, ולכן תירצה שמדובר במשיכה מרשות הרבים לסימטא. ומכאן מוכח בפשטות שאין הכונה למשיכה מרשות הרבים והמשך משיכה בסימטא שאם כך הרי אין זה אוקימתא למשנה שהרי המשיכה נתבצעה בסימטא. וכיוצא בזה במדידה נצטרך להעמיד את דין המשנה שהניח בסימטא, ושוב יקשה על רבי אסי שהתיר לקנות במדידה בסימטא. אלא ודאי שכונת האוקימתא של המשנה למשיכה ברשות הרבים ממש ורק הגעה לסימטא.

אבל גם זה עדיין לא מספיק, מחויבים לומר שהמשיכה מתבצעת רק ברשות הרבים והגעה לסימטא מספיק שתהא במקצת החפץ, שאם לא נאמר כך שוב צריך לשאול מה יהא במקרה כזה במדידה וכגון שמדד ברשות הרבים והניח בסימטא ומפשט לשונו של רבי אסי עולה שקנה: "מדד והניח על גבי סימטא קנה". ואף אם אין זה מחויב מלשונו, הגמ' היתה צריכה לדייק מן המשנה באוקימתא זו שבמדידה כזו לא קנה ומדוע לא עשתה כך הגמרא? אלא ודאי שכונת האוקימתא שקנין המשיכה יכול להתבצע כולו ברשות הרבים ובלבד שיגיע מקצת החפץ לסימטא. וכיון שכך פשט הגמרא כאן, אפשר להבין כך גם בדף עו ע"א בסוגיא דספינה. אבל משם אין הדבר מוכח ולכן נראה שכונת הר"י מיג"ש היא לסוגיא זו ולא לסוגיא של ספינה. ומעתה מובן מדוע הביא זאת הרמב"ם דוקא בפירוש המשנה כאן ומדוע סידר הלכה זו כאן בפרק ד' ולא לעיל בהלכה של ספינה. ובאמת הלכה זו קשורה קשר ישיר להלכה שלפניה העוסקת בחלוקת הרשיות לענייני קניינים. ובהלכה שלאחריה שהיא המשנה הנ"ל בדף פד ע"ב.

רשות הרבים ורשות מוכר

מלשון הרמב"ם בהלכה עולה שמשיכה מועילה באופן כזה דוקא כאשר מדובר מרשות הרבים לסימטא. לא נאמר כאן שאפשר למשוך מרשות המוכר לסימטא ולקנות באותו האופן. ואכן לגבי רשות בעלים נאמר בגמרא: "עד שישכיר את מקומה" ואף הרמב"ם כך כתב בהלכה ו': "היו ברשות המוכר, או ברשות המופקדין אצלו לא קנה הלוקח עד שיגביה הפירות או עד שיוציאם מרשותו בשכירות מקומן...". גם בפהמ"ש הנזכר דייק הרמב"ם לכתוב רשות הרבים בלבד אף על פי שלגבי סימטא הוסיף דוגמא משלו "לרשותו" יתר על מה שכתבו בגמרא. מכאן שאילו כך היתה ההלכה היה מצוין: "רשות הרבינו או רשות מוכר".

ובר"י מיג"ש הנזכר כתב גם רשות מוכר. וצריך עיון שכן לכאורה גם מהגמרא ניתן להוכיח כמו ששמע מן הרמב"ם. הגמרא בדף פד ע"ב מקשה על כך שהעמידו את המשנה ברשות הרבים וז"ל: "אימא סיפא אם היה פיקח שוכר את מקומן ואי ברשות הרבים ממאן אגר? הכי קאמר ואם ברשות בעלים היא אם היה פיקח שוכר את מקומן". כלומר הגמרא נזחקת ומעמידה את הרישא ברשות הרבים ואת הסיפא ברשות בעלים ואלו יכלה

ודאי היתה מעמידה את הכל ברשות בעלים ובמשיכה מרשות בעלים לסימטא. מכאן שאין משיכה כזו קונה אלא ברשות הרבים בלבד. וגם בסברא יש לומר כך שברשות מוכר שאין ללוקח שיכות שם כלל לא תועיל לו המשיכה. אבל ברשות הרבים שיש ללוקח שם רשות כמו גם למוכר, ואף קנין מסירה קונה שם, גם משיכה יכולה להועיל. אמנם במשיכה כזו חסר התנאי שהחפץ יכנס לרשותו של לוקח ולכן כדי לפתור בעיה זו מספיק שימשכנו מרשות הרבים לסימטא ואפילו במקצת. ועיין ביאורו של הר"י מיג"ש לבבא בתרא דף פד ע"ב. ובשער המלך בהלכות גניבה פ"ג ה"ב כתב כך כדי לתרץ את הקושיא מהסוגיא של אגד כלי הנזכרת לעיל ע"ש.

מקור נוסף לרמב"ם

מקור נוסף שהובא לדברי הרמב"ם כאן הוא סוגיא בכתובות דף פ"ד ע"ב: "יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא. שכיב ושביק ארבא. אמר ליה לשלוחיה זיל תפסה ניהליה. אזל תפסה, פגעו ביה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, אמרו ליה את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים... תפסוה אינהו... פגע בהו רב פנחס בר אמי אמר להו רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים. אמרו ליה אנן נמי מחריפותא דנהרא תפיסנא".

פירוש: מאחר שרב ושמואל פסקו שכל שנמצא בסימטא ונופל לירושה זכו בו היתומים משעת מיתה, אין בעל חוב יכול לתפוס אלא מטלטלין שנמצאים ברשות הרבים. על כן ענו לו רב פפא ורב הונא שגם הם תפסו מאמצע הנהר שזה כמו רשות הרבים. והקשה במאירי על אתר והרי משיכה אינה קונה ברשות הרבים? על כרחך יש לתרץ שמשכו את הספינה אל שפת הנהר ושפת הנהר נחשב כסימטא (עיין רש"י שם). אמנם מוכרחים עכשיו לומר שמשיכת הספינה מאמצע הנהר אל שפתו תקדים את זכיית היתומים, ואם נאמר שבמשיכה מרשות הרבים לסימטא קנה רק כשכל החפץ כולו נכנס לסימטא הרי ברגע זה כבר יזכו היתומים מכח ירושה, ולכן מוכח שמשיכתם מחריפותא דנהרא קנתה להם לפני היתומים כלומר כשרק מקצת הספינה הגיעה לשפת הנהר.

אף שפירוש זה בגמרא שם אפשרי אין הוא הכרחי. והנה במאירי עצמו לא תירץ כך אלא הסיק משאלתו שאין להשוות בין קניני מקח וממכר לבין קנין בעל חוב או אלמנה שתופסים. וז"ל: "יראה לי עוד מסוגיא זו שתפיסת בעל חוב או אלמנה במטלטלין בזמן שהיא מועלת אינה צריכה קנין גמור כדרכי הקניות שבמקח וממכר...". יתר על כן, גם אם נתרץ את הקושיא בשמשכו לסימטא, יש לומר שאינה דומה תפיסת היתומים בשעת מיתת אביהם שתופסים כל מה שנמצא בסימטא לבין תפיסת חפץ שברגע זה נכנס לסימטא כשהוא נמשך על ידי בעל החוב מרשות הרבים. ובמצב כזה אין ליתומים זכיה כלל.